

Cantatedienst van zondag 31 januari 2021, gehouden in de Hooglandse Kerk.
Voorganger: ds. Margreet Klokke

Gebed

De dag is bijna voorbij
de nacht valt in.

De onrust in ons
mag tot rust komen;
alle gevoelens
tot bedaren.

Als aan een stil meer
zijn wij hier
voor uw aangezicht
en kijken in de spiegel
van uw liefde
naar ons leven.

Wij zien
licht en donker
goed en kwaad
geluk en zorg
vreugd'en pijn.

En wij bidden
mag het donker
in dit uur
op zijn plaats
worden gezet;
ons hart
gericht worden
op het licht

opdat wij morgen
opnieuw beginnen,

met Christus, onze Heer,
Amen.

Overdenking over Matteus 20: 1-16 en cantate BWV 84

Een gelijkenis heeft vaak een ontknoping, die je in verwarring achterlaat. Het is ermee zoals wanneer je thuiskomt en merkt dat iemand in je afwezigheid een paar voorwerpen heeft verzet of een stoel verschoven. Je voelt meteen: hé, hier klopt iets niet. Het is anders dan normaal, de orde is verstoord. Dat is wat Jezus doet door het vertellen van een gelijkenis: Hij verstoort de orde. Hij verandert iets aan de inrichting van het huis van de wereld, zodat het ineens gaat lijken op Gods koninkrijk. Dat gebeurt ook als je je laat meenemen door de gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard.

U hoorde dit verhaal zonet. Het gaat over een landheer, die een wijngaard heeft. Er is werk aan de winkel, dus hij gaat 's morgens vroeg naar het dorp om een paar dagloners in te huren. Zzp-ers, zouden wij vandaag zeggen. Hij spreekt met hen af dat ze een denarie krijgen als ze vandaag bij hem komen werken. En een denarie: Dat is genoeg om brood, vis en olijven te kopen voor een gezin voor een dag. Het is de vergoeding die de overheid nu geeft aan bedrijven die stil liggen. Je komt er mee rond, maar meer ook niet.

Nu zou je denken, dat de landheer het werk dat gedaan moet worden wel zal gaan superviseren. Maar het is een eigenaardige man. Na drie uur gaat hij nog eens naar het dorp, om arbeiders te werven. Met hen spreekt hij geen bedrag af. Hij zegt alleen, dat ze krijgen wat rechtvaardig is. Drie uur later doet hij dat nog eens, en nog eens drie uur later weer. In totaal loopt de man vijf keer naar het dorp en weer terug. De laatste keer dat hij gaat, is de dag al bijna voorbij. Te elfder ure huurt hij dan nog een paar mensen in. Je vraagt je af, wat voor types hij dan nog zal kunnen krijgen. Dat zullen geen mensen zijn, die om zo te zeggen hun website goed op orde hebben, en honderden likes hebben op LinkedIn. Het zijn vast mensen, die achteraan zijn gaan staan, omdat ze niet verwachten dat iemand hen in dienst wil nemen. Ze zijn misschien ziek of oud, of hebben een handicap. En misschien zijn het ook wel heel gewone mensen. Zo onopvallend, dat ze gemakkelijk over het hoofd worden gezien. Hoe dan ook, het zijn mensen die de moed verloren zijn. Die het gevoel hebben dat het te laat is om nog iets van hun leven te maken. Maar ineens is daar die landheer, alwéér, die vraagt: *Waarom staan jullie hier de hele dag, zonder werk? Gaan jullie ook mee naar de wijngaard!* Over een verdienste wordt überhaupt niet meer gesproken, ze zijn al lang blij dat iemand hen goed genoeg vindt om iets voor hem te doen.

Algauw komt dan het moment, dat de lonen moeten worden uitgekeerd. En ook dan laat de landheer zich van zijn eigenaardige kant zien. Want wat doet hij: Hij begint bij de laatsten. En gaat dan de rij af. Hij geeft allen een denarie. Tot en met de eersten. Dit bedrag was ook met hen afgesproken. Het is genoeg om van te leven. Maar zij zijn er niet blij mee. Zij spreken de landheer aan. Dit is niet eerlijk! Wij hebben veel langer en harder gewerkt dan de rest! En als luisteraar kun je niet anders dan hen gelijk geven. Dit klopt toch niet? denk je. Prima als

de landheer de werkers van het laatste uur genoeg wil geven om eten voor die dag van te kopen. Maar als hij dan zo gul is, waarom geeft hij de werkers van het eerste uur dan niet wat meer? Want het is toch: Loon naar werken, je krijgt wat je verdient. Wie veel doet krijgt meer dan wie achterover leunt. Dat is hoe het huis van onze wereld is ingericht. Dat is wat bij ons rechtvaardig gevonden wordt. En die orde, die wordt hier verstoord. Het verhaal over de landheer zet je in één been in Gods Koninkrijk, waar de orde van de liefde heerst. Ieder krijgt er, wat hij nodig heeft, en niet wat hij verdient.

Maar de werkers van het eerste uur: Die gaan hier niet zomaar in mee. Zij zijn gehecht aan de oude orde. Die had iets van de inrichting van hun huis. Hij was hen vertrouwd. Zij voelden zich er goed in. Ze deden het er goed in. Er mag van hen niet zomaar in geschoven worden. En zo eindigt de gelijkenis met de vraag van de landheer: *Zet het soms kwaad bloed, dat ik goed ben?*

Je hoort niet, hoe de werkers van het eerste uur daarop gereageerd hebben. Maar je kunt je voorstellen, dat ze die avond met een somber gezicht hun kostje eten. Boos op de landheer, afgunstig op de werkers van het laatste uur, en ontevreden met zichzelf. Zo gaat dat, als je vastzit aan de orde van 'Je krijgt wat je verdient'. Dan ben je almaar bezig met presteren en concurreren. En dan kun je niet anders, dan je eigen loon, je eigen geluk vergelijken met dat van anderen. En dat is een bron van onvrede. Dat is al zo, op het moment dat Jezus deze gelijkenis vertelt. Hij gaat zelf net zo met mensen om, als de landheer in de gelijkenis. Hij straalt voor iedereen de liefde van God uit, ook voor wie dit niet verdient. En dat zet kwaad bloed bij de farizeeërs en schriftgeleerden, de werkers van het eerste uur als het gaat om geloven. Vergelijken is een bron van onvrede. Dat is ook vandaag zo. Misschien speelt het mee, bij alle rellen over de Coronamaatregelen. Wanneer je het leven dat we nu leiden vergelijkt met hoe het er vorig jaar om deze tijd uitzag, kan ik me voorstellen dat je teleurgesteld bent. Boos op de overheid, jaloers op de landen waar het beter gaat en ontevreden met jezelf. Terwijl als je het neemt zoals het is, er ook rijkdom in te vinden is. Vergelijken is zoiets als een kleine verborgen slang, in het paradijs dat ons leven zou kunnen zijn. Het knaagt aan de verhoudingen, die je bestaan dragen en vervuld en gelukkig kunnen maken. De verhouding tot God, die tot de naaste en die tot jezelf. Gij zult niet vergelijken, *Gij zult niet begeren* - het is niet voor niets, dat dit een van de tien geboden is, één van de tien wegwijzers, naar het beloofde land...

In de cantate die straks zal klinken, laat Bach iemand aan het woord komen, die zich door de gelijkenis heeft laten aanspreken, en met vallen en opstaan de kunst heeft geleerd van de dankbaarheid met het leven zoals het is.

De sopraan, bij Bach de stem van onze ziel, zingt: *Ich bin vergnügt mit meinem Glücke*. Ik weet niet, hoe dit op het eerste gehoor bij u overkomt. Het kan braaf klinken: Ik ben tevreden met mijn lot. Het kan ook normatief overkomen, zo van: Kijk mij eens gehoorzaam zijn aan het tiende gebod. Maar het zou goed kunnen, dat dit de stem van Bach zelf is. Dat hij ons in deze cantate een kijkje

geeft in zijn eigen ziel. Want de cantate bestaat in totaal uit 158 maten. En ik heb me laten vertellen, dat dit de getalswaarde is, van de letters die samen zijn naam vormen: Johann Sebastiaan Bach. Hij zit er met andere woorden zelf in. En dat geeft de tevredenheid waarover gezongen wordt een diepere lading. Iedereen weet, hoeveel ongeluk Bach in zijn leven heeft gekend. Hoe jong zijn eerste vrouw gestorven is, hoeveel kinderen hem niet hebben overleefd. Dan klinkt dat anders: Ik ben tevreden met mijn lot. Het klinkt doorleefd en echt. Als je de sopraan volgt, terwijl je luistert naar de cantate, kun je merken hoe die tevredenheid een weldadig effect heeft op alle verhoudingen die het leven dragen. Er is geen boosheid naar God toe, als het tegenzit, zingt ze in deel 2. Er is geen jaloezie naar de naaste, als het hem meezit, zingt ze in deel 3. En ondanks alles is ze verzoend met zichzelf, zingt ze in deel 4. Ze vertrouwt erop, dat de Eeuwige haar, als het zover is, zal ontvangen op de drempel van de dood. Bij Bach is Christus altijd de sleutel, tot dit paradijselijke leven. Hij verschijnt dan ook in deel 5, vergezeld van vijf kruizen in de muziek. Want wat hem tekent, dat is onvoorwaardelijke liefde. Gulle goedheid. Genade, als die van de landheer in de gelijkenis. Al zingend nodigt de sopraan de luisteraar uit tot de dans van het leven in zijn Geest. Niet vergelijken, zegt ze. Niet meer of anders begeren dan je hebt. Want dat is de slang in het paradijs, dat ons leven zou kunnen zijn. Oefenen in dankbaarheid voor wat is. Aanvaarding van het leven als geschenk van God. Want dat maakt de verhoudingen goed. En die dragen ons, die maken dat er geluk te vinden is, hier en nu, ook in Coronatijd, ja altijd. Amen.

Bronnen:

E. van den Hengel, https://www.eduardvanhengel.nl/werken/BWV_84

U. Luz, Das Evangelium nach Matthäus III, p 138 ev

E. Ottenheijm e.a., Parabels, p. 91 ev

M. Samuel, Dagboek van een zoekend christen, p. 121 ev (over het tiende gebod)

Gulle, goede God,
wij danken u
voor muziek
die ons ten dans vraagt
die ons licht maakt
gevoel geeft
voor de rijkdom
van leven in majeur
dankbaar
voor wat er is
in liefde verbonden
met u en met elkaar.
Wij bidden: laat ons
in deze toonsoort
de nieuwe week
beginnen.

Gulle, goede God,
in de spiegel
van uw woord
herkennen wij
onze eigen zuinigheid
als het gaat om liefde.
Wij gunnen elkaar
soms zo weinig
ruimte, geluk
aandacht,
bang als wij zijn
om in vergelijking
met anderen
tekort te komen.
Geef ons oog
voor het geschenk
van ons eigen leven,
de verhoudingen
die ons dragen.

Gulle, goede God,
vandaag de dag
is het lastiger
dan anders
om tevreden te zijn
met ons lot.
De verleiding is groot
om ons leven van nu
te vergelijken
met dat van
vorig jaar deze tijd
toen er nog
zoveel meer
kon en mocht.
Wij bidden
voor mensen
die vervuld zijn
van boosheid
om alle tekorten
van leven in Coronatijd,
en voor onszelf
als wij soms iets
van die boosheid
herkennen.
Geef ons oog
voor de kans
van deze tijd
om aandacht te geven
aan de verhoudingen
die ons leven dragen:
die met u
met onze naaste
en met onszelf.

Door JCoH, die ons leerde bidden...

NB Wanneer u vaker inspiratie vindt in onze preken en gebeden, stellen wij u voor om eens een gift over te maken aan NL30INGB0000111806 t.n.v. Penningmeester Leidse Binnenstadsgemeente. U steunt ons werk ermee, hartelijk dank!

